

УДК 371.72/378.047:33(043.3).355

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Пантелєєв К.В.

Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

Стаття присвячена проблемі формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників. Визначено зміст понять «культура», «здоров'я», «здоров'язбереження». Уточнено зміст поняття «формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників». За допомогою методів математичної статистики підтверджено результативність виокремлених педагогічних умов формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників. Виокремлено педагогічні умови формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників: формування ціннісного ставлення майбутніх офіцерів-прикордонників до здоров'я в процесі фахової підготовки; збагачення досвіду культурно-оздоровчої діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників засобами фізичної культури; застосування комплексу здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі; забезпечення рефлексивної функції культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників в процесі фахової підготовки.

Ключові слова: культура, здоров'я, майбутні офіцери-прикордонники, професійна підготовка, здоровий спосіб життя, культура здоров'язбереження, педагогічні умови, педагогічний експеримент.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Здоров'я є пріоритетними у сучасному освітньому середовищі. Культура здорового способу життя обумовлена потребами збереження здоров'я та загрозами щодо погіршення стану здоров'я українського населення у зв'язку із сучасною зовнішньополітичною ситуацією.

В Україні система правоохоронних структур знаходиться у стані трансформації, ефективність якої залежить від багатьох вагомих факторів. Ці факторів у кінцевому результаті повинні забезпечити високий рівень сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців. Майбутні фахівці прикордонного відомства в процесі професійної підготовки характеризуються сформованими надійними соціальними орієнтирами, здатністю адекватно долати небезпеки та труднощі сучасного соціального життя,

а також залишатись фізично та психічно здоровими особистостями.

Показником, що характеризує специфіку діяльності прикордонного відомства країни є здоров'я його персоналу. Проблеми, що пов'язані зі здоров'ям українських прикордонників, на сьогодні, не відображені у фундаментальних наукових працях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Узагальнений аналіз наукової літератури щодо проблеми формування культури здоров'язбереження свідчить про існування наукових доробок педагогів, психологів, філософів, культурологів, соціологів, медиків та генетиків.

Проблема сприяння здоровому способу життя відображена у низці спеціальних документів,

що приймалися під час міжнародних конференцій з проблем пропаганди здорового способу життя [5].

Ретельний аналіз наукової педагогічної літератури свідчить, що на сьогодні актуалізувались дослідження, пов'язані із проблемою ефективних методів у збереженні здоров'я людини. Особливої актуальності набувають надбання О. Сухомлинського [6]. Вчені І. Магюшина [3], Ю. Мельник [4], В. Скумін [5] започатковують рух, що передбачає формування здоров'я через культуру. Сучасні дослідження проблеми формування здоров'я представлені працями В. Горащук [1], О. Маркова [2] та ін. Загально визнаним стає твердження про те, що потреба в здоров'ї повинна перетворюватись в культурну потребу та стати нормою життя особистості.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У запропонованому дослідженні в проблемі формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників не вирішені такі частини зазначеної проблеми: формування освітнього середовища щодо культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників; оптимізація форм та методів викладання у формуванні здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Метою статті є аналіз експериментальна перевірка результативності педагогічних умов формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішення проблеми формування культури здоров'язбереження у процесі професійної підготовки передбачає створення умов для майбутніх фахівців щодо усвідомлення значення здоров'я для повноцінного професійного та повсякденного життя та орієнтації на збереження здоров'я.

У понятті культура «здоров'язбереження» термін «культура» відображає освіту, спосіб життя та світогляд, мораль, тобто є комплексом багатьох наук.

Культура у представленому дослідженні виступає як специфічна сфер життя, що відчула бурхливий історичний розвиток. У зв'язку із цим, культура тривалий час у наукових працях пов'язувалась із уявленнями про дії, зусилля, що покликані щось змінити.

Отже, аналіз понять «здоров'я» та «культура» дає можливість дослідити сутність поняття «культура здоров'язбереження».

Формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників є складовою їх загальної культури та професійної компетентності.

Поняття культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників тісно пов'язане із поняттям їх здорового способу життя. У представленому дослідженні здоровим способом життя майбутнього офіцера-прикордонника є поєднання способів та форм його життєдіяльності, що забезпечують збереження та зміцнення здоров'я.

Формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників містить такі домінуючі компоненти: дотримання правил гігієни; рівень якості та безпеки освітніх умов, дозвілля та побуту; рівень рухової активності; безпечність інтимного життя; раціональне здорове харчування; рефлексія курсантами важливості

здорового способу життя; рівень знань зі збереження здоров'я.

Процес формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників проаналізоване нами на основі змістовного вивчення термінів «культура», «здоров'я», «здоровий спосіб життя», вивчення особливостей їх освітньої діяльності.

Аналіз наукової педагогічної, психологічної, валеологічної та філософської літератури свідчить про відсутність окремих наукових досліджень щодо формування культури здоров'язбереження в майбутніх офіцерів-прикордонників. Проте існує низка вагомих суперечностей соціально-економічного, політичного та культурного характеру, що мають відношення до представленої нами проблеми:

між запитом суспільства щодо необхідності охорони державного кордону в сучасних умовах, до якості фахової підготовки офіцерів і рівнем теоретичного методологічного забезпечення цих вимог;

між зростаючими вимогами до рівня культури здоров'язбереження офіцерів-прикордонників і недостатньою ефективністю освітньої системи вищого військового навчального закладу у формуванні відповідної культури;

між традиційним змістом навчання курсантів і завданнями, поставленими в нормативних вимогах, щодо їх обізнаності з питань здорового способу життя;

між педагогічними можливостями, закладеними у змісті гуманітарних, правових та спеціальних дисциплін щодо формування культури здоров'язбереження офіцерів-прикордонників, і недостатніми рівнем методологічного забезпечення викладання цих дисциплін;

між необхідністю випускниками вищого військового навчального закладу вміти в повсякденній діяльності самостійно підтримувати високий рівень культури здоров'язбереження й відсутністю відповідного науково алгоритму щодо її формування.

Беззаперечним є факт існування педагогічних умов в освітньому процесі вищої школи, проте при більшому «акценті» на відповідні педагогічні умови є можливим розв'язання тих чи інших педагогічних проблем. З метою вирішення суперечностей у представленому науковому дослідженні, нами виокремлено низку відповідних педагогічних умов:

формування ціннісного ставлення майбутніх офіцерів-прикордонників до здоров'я в процесі фахової підготовки;

збагачення досвіду культурно-оздоровчої діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників засобами фізичної культури;

застосування комплексу здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі;

забезпечення рефлексивної функції культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників в процесі фахової підготовки.

З метою перевірки результативності виокремлених педагогічних умов формування нами було реалізовано педагогічний експеримент, що складався з двох етапів: констатувального та формувального. Розрахунки, пов'язані із формувальним етапом проводились на основі методів

математичної статистики за допомогою відповідного математичного критерію (критерій Колмогорова-Смірнова).

Результати дослідно-експериментальної роботи підтвердили робочу гіпотезу на рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$ про те, що формування у курсантів культури здоров'язбереження буде більш результативним, якщо в освітній процес впровадити обґрунтовані педагогічні умови. У результаті проведеного формувального впливу відбулися статистично значущі зміни в структурі цього професійного утворення.

Таким чином представлені педагогічні умови формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників дозволять, на

нашу думку, удосконалювати професійну підготовку майбутніх офіцерів-прикордонників, здійснювати більш широке використання у педагогіці сучасних інноваційних технологій.

Висновок. Таким чином, на основі узагальнення теоретичного аналізу різнопланової наукової літератури визначено зміст поняття «культура здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників», а також детально – педагогічні умови її формування та результати їх експериментальної перевірки.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямку є: удосконалення діагностичних методик та технологій, спрямованих на виявлення рівнів сформованості культури здоров'язбереження.

Список літератури:

1. Горащук В.П. Теоретичні підходи до формування культури здоров'я школярів / В.П. Горащук // Зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного інституту ім. П.Д. Осипенко (Педагогічні науки): у 2-х ч. – Ч. 2. – Бердянськ, 2002. – С. 128-136.
2. Маркова О.В. Виховання здорового способу життя учнів старшого підліткового віку з ослабленим здоров'ям: дис... канд. пед. наук:13.00.07 / Маркова Олена Віталіївна. – Кіровоград, 2011. – 292 с.
3. Матюшин І.І. Место ценностей в коммуникации (по работам Ю. Хабермаса) // Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. Вип. 40 / Редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред) та ін.; Відп. за вип. Ю.М. Оборотов. – Одеса: Юридична література, 2008. – С. 86-93.
4. Мельник Ю.Б. Концептуальні засади формування культури здоров'я особистості молодшого школяра: монографія / Ю.Б. Мельник. – Х.: ХНПУ, 2011. – 244 с.
5. Скумин В.А. Культура здоровья – фундаментальная наука о человеке. – Новочеркасск: ТЕРОС, 1995. – 132 с.
6. Сухомлинський В.О. [Текст]: біобібліографія: 1987-2000 рр. / уклад.: Г.І. Сухомлинська, О.В. Сухомлинська; за ред.: Н.О. Гажаман, Л.І. Ніколюк. – К.: КНЕУ, 2001. – 128 с.

Пантелєєв К.В.

Национальная академия Государственной пограничной службы Украины
имени Богдана Хмельницкого

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОВЕРКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧЕСЬКІХ УСЛОВІЙ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ БУДУЩИХ ОФИЦЕРІВ ПОГРАНИЧНИКІВ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація

Стаття посвячена проблемі формування культури здоров'я майбутніх офіцерів-пограничників. Визначено зміст понять «культура», «здоров'я», «збереження здоров'я». Уточнено зміст поняття «формування культури здоров'я майбутніх офіцерів-пограничників». С допомогою методів математичної статистики підтверджено результативність виділених педагогічних умов формування культури здоров'я майбутніх офіцерів-пограничників. Виділено педагогічні умови формування культури здоров'я майбутніх офіцерів-пограничників: формування ціннісного ставлення до здоров'я в процесі професійної підготовки; поглиблення культурно-оздоровчої діяльності майбутніх офіцерів-пограничників засобами фізичної культури; застосування комплексу здоров'я зберігаючих технологій в освітньому процесі; забезпечення рефлексивної функції культури здоров'я майбутніх офіцерів-пограничників в процесі професійної підготовки.

Ключові слова: культура, здоров'я, майбутні офіцери-пограничники, професійна підготовка, здоровий образ життя, культура здоров'я, педагогічні умови, педагогічний експеримент.

Panteliev K.V.

National Academy of the State border service of Ukraine
named after Bogdan Khmelnytsky

EXPERIMENTAL INSPECTION OF PERFORMANCE PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMATION OF CULTURE OF HEALTHY SAVING OF FUTURE OFFICERS OF FRONTIERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Summary

The article is devoted to the problem of forming a culture of preserving the health of future border officers. The content of the concepts «culture», «health», «preservation of health» is defined. The content of the concept «formation of a culture of preserving the health of future officers-border guards» has been clarified. Using the methods of mathematical statistics, the effectiveness of the selected pedagogical conditions for the formation of a culture of preserving the health of future border officers has been confirmed. Pedagogical conditions for the formation of a culture of preserving the health of future border officers have been singled out to shape the value relationship of future border guard officers to health in the process of professional training; Enriching the experience of cultural and recreational activities of future border officers with means of physical training; application of a complex of health preserving technologies in the educational process; ensuring the reflexive function of culture preserving the health of future border officers in the process of professional training.

Keywords: culture, health, future border officers, vocational training, healthy lifestyle, culture of health preservation, pedagogical conditions, pedagogical experiment.